

Inhoudsopgave

20 januari 1917	Het lot der Limburgsche monumenten.....	1
12 mei 1917	Daemon meridianus en Co. als koopers van kerkelijke oudheden.....	1
14 augustus 1921	HET DUVELKE VAN HET ZUIDEN.....	3
18 oktober 1956	Daemon Meridianus onthulde.....	6
18 oktober 1956	Wat te Maastricht voorviel.....	7
25 maart 1950	[...] Wijlen Flament wist meer van de uitvallen	7

20 januari 1917 **Het lot der Limburgsche monumenten.**

Ene opmerking in het "Bulletin" van dr. E. J. H(aslinghuis) geldt het lot der Limburgsche monumenten. Hij heeft daarover gelezen in het dagblad "Het Zuiden", 't welk eenige artikeltjes bevatten, die, hoewel in badineerenden toon gesteld, toch een weinig hoopvollen blik gunden op de toekomst der monumenten van Limburg, voor zoover deze althans verplaatsbaar, d.i. aan den antiquair verkoopbaar zijn. De schrijver dezer artikeltjes toont zich, volgens dr. H., goed op de hoogte van wat er op dit gebied omgegaan is en omgaat, en het beeld dat hij van den "demon meridianus" en zijn verslindenden rondgang teekent, berust blijkbaar op een goede kennis van feiten en personen:

"Zoo vernemen we achtereenvolgens van het oude doopvont uit Roggel, niet lang geleden naar Amsterdam verkocht; van den koperen arend uit Venraai, sinds een jaar in het Keizer Frederik Museum te Berlijn; van den St. Maarten-te-paard van het doopvont te Weert, eenige jaren geleden vervangen door een nieuw beeld; van den aan Van Eyck toegeschreven Christus uit de St. Servaaskerk, via Londen naar het museum te Berlijn verhuisd; van het marmeren hoofdaltaar dierzelfde kerk, in 1882 voor 600 gulden aangekocht en voor 3000 verkocht aan het South-Kensington-museum; van de vier sublieme Romaansche reliekschrijven, thans pronkstukken in het musée du Cinquantenaire te Brussel; van het oude ivoren zegel van St. Servaas, dat na een langdurig verblijf te Parijs, nu weer gelukkig in Maastricht terug is; van een zilveren piedestal met gedreven voorstellingen uit het leven van Maastricht's beschermheilige, tegenwoordig in het museum te Hamburg; van talrijke kerkgewaden, aan Duitsche en Amerikaansche liefhebbers overgedaan, enz. En steeds door tusschenkomst en op instigatie van weinig gewetensvolle opkooopers.

"Bij het lezen van zulk een lijstje roept men uit: hoe lang toch nog, vòòr een wet dit gesjacher komt verhinderen?"

12 mei 1917 **Daemon meridianus en Co. als koopers van kerkelijke oudheden in Limburg.**

(Onder bovenstaanden titel zullen wij van tijd tot tijd artikelen in feuilleton-vorm publiceeren, waarin onder den schuilnaam Daemon Meridianus, een deskundige, wiens eigenaardige kennissen en satyrische schrijfwijze zijn pennenaam wel spoedig doorzichtig zouden maken, indien een zinspeling het niet reeds deed, een veldtocht opent tegen het met de beste bedoelingen, maar betreurenswaardige verkwanselen van kerkelijke oudheden. Red.).

Mag ik mij nu even aan de lezers van "De Tijd" voorstellen, gelijk ik mij vroeger aan die van het Zuiden heb voorgesteld als een nieuwen Mephisto, een klein duiveltje van het Zuiden, wonend ongeveer tusschen Puth en Schinnen, daemon meridianus. In de psalmen Davids wordt van mij gesproken, als deze profeet zijn vreugde betuigt, dat hij van den overval en "den duivel van 't Zuiden" bevrijd is. Ik loop overal rond, onder allerlei gedaanten, nu als commisvoyageur, dan als koopman in antiquiteiten, soms ben ik ook wel in compagnie als beeldstormer opgetreden. Maar in 't Zuiden ben ik thuis, vooral ook daar ik tusschen Puth en Schinnen woon. Ik doe echter niet in de politiek of sociale kwesties, alleen ga ik rond om te kijken of er wat schuins gebeurt op vandalisme in 't bijzonder ga ik uit, vooral wanneer ik er geld mee kan verdienen.

Mijne aanraking met de pers was de volgende. Door de Putstraat te Sittard gaande, over de Markt tot dichtbij de groote kerk, hoorde ik me daar op eens kloppen en hameren en dacht al aan een overval van een vijandelijk leger, aan de kathedraal van Rheims, maar 't was zoo erg niet, want ik vernam van een werkman, dat men eenvoudig in den dikken muur van het dwarspand der kerk ten Oosten aan weerszijden een groot gat aan 't breken was, waar zich van binnen een zoogenaamd blind venster, dat alleen maar geprofileerd was, bevond, daar een paar heel mooie gekleurde ramen te plaatsen, waardoor dat gedeelte der kerk een veranda-achtig licht-effect zou bekomen, tegen het plan des bouwheers, die het anders had bedoeld. Als duiveltje heb ik natuurlijk altijd plezier, als ik iets zie verknoeien. Ik schreef daarover al in een zuidelijke krant, op mijn manier, en mijn goede naburen, die van Sittard, vonden dat niet onaardig en vroegen mij om ook 't een en ander uit mijn carrière als sjacheraar in de

60 kerkelijke zaken en als beeldstormer te vertellen, waaraan ik voldeed door eenige artikelen, die nu vermeerderd en gedeeltelijk omgewerkt in dit blad verschijnen. Ik bediende mij daartoe van de pen van den Rijksarchivaris in Limburg Flament, door suggestie te dien einde bewerkt, wat in onzen tijd wel niet heel vreemd zal klinken, daar men door deze werking veel verklaart wat anders onverklaarbaar zou zijn. Mijn
65 subject had zich te voren zijn heele leven lang onbevlekt van spot, ironie en sarcasme gehouden. En oneerbiedig schrijven over kerkbesturen, dat deed hij nooit; integendeel, zou ik haast zeggen of liever uit vrijen wil nooit, gelijk men later zal zien. Men valle hem daarom niet lastig, om mijnentwille, die van huls uit een spotter ben en zoo er iets in deze artikelen mocht gevonden worden wat des gesuggesteerden
70 schrijvers is, vergeve men hem dit genadiglijk. Ik zal beginnen met iets te vertellen van mijn handel in kerkelijke oudheden. Ik ben geen gewone antiquaire, ik ben en blijf een zuidelijk duivelke, ook als ik oudheden opkoop. Altijd toch kan men den duivel kennen aan zijn staart. Ik ga namelijk vooral op koop uit bij kerkbesturen en dan krijg ik van alles. Ik zal u mijn
75 zakken en kisten eens uitpakken, ziet eens: oude koperen kerkkluchters, kanten bij de vleet (zie "Publications de Limbourg", VII, 499), albasten platen met beeldhouwwerk (1), wijwater-emmers (maar als ik die koop, kijk ik goed toe of er soms ook nog wijwater in is, want daaraan heb ik eens mijn staart leelijk verbrand), verder ziet u koperen adelaars (2), houten snijwerk, schilderijen, heele altaren, netjes uit
80 elkander genomen, choorgestoelte, kerkgewaden in alle kleur en soort – kijk eens wat mooie zijde – ja stukken van Romaansche doopvonten, "met de vier koppen". Vergunt mij, slechts voorbeeldsgewijze om u te toonen, dat ik niet met spek schiet, eenige mededeelingen uit onze oude kasboeken. Als ik later de vraag behandel, waar onze firma dat alles geplaatst heeft, vertel ik meer. Opdat u niet aan mijn
85 eerlijkheid zoudt twijfelen, verwijs ik overal naar de geschriften, waarin mijn feiten zijn vereeuwigd. Te Oirsbeek hadden we in 1880 een mooi snapje aan een geëmailleerde pixis (vaasje), uit de 13e eeuw waarschijnlijk, koopprijs f24.50. Och, daar heeft pastoor Habets, die uit Oirsbeek afkomstig was, zijn leven lang over gefoeterd ("Publications" dl. 17, p.
90 363). Voor een kazuifel en 2 dalmatieken van granaatroode zij met gouden borduursels, ornamenten en figuren uit de 16e eeuw te Papenhoven moesten we in 1875 f500 geven (Publ. dl. 17. p. 362). Kort voor 1870 kocht ik te Hunsel, niet al te duur, een heele kapel, dat is kazuifel,
95 koorkap en 2 dalmatieken; het was afkomstig uit mijn hooggeschatte St. Servaaskerk, waarover later veel meer, en te Leveroy (gem. Weert) kocht ik een dito. (Publ. dl. 17, p. 4). Een meer bescheiden aanwinst op het gebied van kerkelijke paramenten was een kelkbedekking (velum) van verguld zilverdraad uit de 16e eeuw, – maar een mooi stukje,
100 ik verzeker het u; 't was in de omstreken van Valkenburg, dat een kerkbestuur in 1880 ons dat verkocht. Over heele altaren later meer bij het behandelen der vraag, waar onze firma dat alles laat; voorloopig zij meegedeeld, dat Margraten en Neeritter, omstreeks 1870 ons elk een heel, heel mooie altaartafel met gesneden beeldjes leverden. ("Publications" dl.
105 7. p. 499). Voor de variatie vermeld ik nog iets, dat we niet alle dagen aantreffen: een van tin gedreven offerschaal, maar fijn werk, mooi, heel mooi, hoor, en uit de 16e eeuw, begin renaissance. Die post staat op 1870 geboekt. Alles bij elkaar om een heel museum te vullen, ja. ja "Hadt je me maar!" zegt de
110 koopman. En om dat heele zoodje bij elkaar te krijgen leg ik het slim aan. Ik kom bijv. binnen bij het kerkbestuur, mijn staart zedig in het "boksenbeumke" (zoo noemen ze dat in Z.-Limburg) verborgen, de bokspootjes in de groote kaplaarzen onzichtbaar, de horentjes onder het lange haar weggedoken, groet heel deftig en deemoedig, gelijk mijn ambtgenoot Mephisto, als hij in de gedaante van een reizend student bij dokter
115 Faust zijn opwachting maakt. Ik presenteer mij dan als lid der firma Daemon Meridianus, Vandalen en Co., zoo'n lange firma staat gekleed! En dan pak ik die heeren altijd in hun zwak. Zijn het erg vrome lui, dan spreek ik heel zalvend van den luister van het kerkgebouw, haal er Psalmen bij aan en doe heel bijbelsch, en ik kan preeken als een pastoor, en dan zeg ik ten slotte, dat ik hun geld, mooi contant geld
120 geef voor die oude prullen, waarvoor zij splinternieuwe zaken kunnen koopen in de fabrieken van kerkelijke kunst: mooie marmereen preekstoelen zelfs. Wat doet u met dat oud roest? Zoo noem ik de oude kandelaren in koper, Romaansch, Gothiek of renaissance om 't even. Wat hebt gij aan die oude wormstekelige planken? Zoo betitel ik dé
125 gebeeldhouwde paneelen. Waarvoor zouden die oude lappen vol met gaten nog kunnen

dienen? Zoo qualificeer ik de oude zijden kerkgewaden. Koopt u een mooi stel, of laat u er een borduren bij de Zusters te Sint Joris. Zijn die kerkbestuurders erg "charitabel", dan spreek ik hun zoo toe: Gij kunt u zoo gemakkelijk, zonder uw fondsen aan te spreken, een nieuw ziekenhuis bouwen, of, 't woord moet er uit, een patronaat, of een armenschool of een stal voor de Christelijke geitenvereniging (thans met den romantisch-idyllischen naam van "de werkmanskoe" overgedoopt) enz. enz. En al staan al die oude kerkelijke oudheden netjes en haarfijn beschreven, dat helpt geen zier, evenmin als bij dat stuk oude doopvont te Roggel bij de kerk, dat ik lekker opkocht en te Amsterdam verpast heb; ga maar kijken te Amsterdam op het Rokin, als 't er nog ligt. En ik bedien mij, zoo noodig, met een wonderbaar gemak van mijn spotvogeltalent, evenals mijn hooggeachte ambtgenoot Mephisto (ik houd zooveel van die opera Faust, want daar komt zooveel van ons, duivelkens, in) en ik weet uit ondervinding wat de Fransman zegt: "le ridicule tue".

Ik noemde bijv. dien mooien koperen arend, die als lezenaar diende te Venlo, "dien leelijken koperen raaf" (ik spreek af en toe ook plat) en dat zaakje lukte me. En als dan 't kerkbestuur soms nog houdt van 't een of ander oud prul, welnu, ik ben niet hond op (zeggen ze in Limburg), dan presenteer ik op mijn kosten een dito nieuw te laten maken, zóó getrouw, dat men 't onderscheid met het oud er niet aan ziet, evenmin als aan den nieuwen St. Martinus te paard van de doopvont te Weert, eenige jaren geleden voor het oude beeld in de plaats gegeven plus de noodige dubbeltjes. Ook al een praestatie van onze firma! En te Venlo hernieuwde ik dat wonder met de raaf of adelaar, op wien het woord der Schrift van toepassing werd: zijn jeugd is vernieuwd als die eens, adelaars.

Enfin, ik blijf me altijd gelijk en dan heb een "joeks" (zoo zeggen ze in Venlo), en "slinger" (3), als de duivel in Schinderhannes, voor eenige jaren op de kermis te Puth vertoond. Dan grinnik ik en speel met mijn staart van plelzier.

Ich hub iene steert

Met iene kwast

En met die steert

155 Kan ich mè vegen

d'Antiquiteiten

los en vast! (4)

Zoo zit ik dikwijls op den Kollenberg, niet ver van Sittard. bij de St. Rosa-kapel waar voorheen de Bokkenrijders mij een keersje kwamen ontsteken. En daar is niemand die mij bij de horens pakt. Mijn domein strekt zich ongestraft uit van Puth tot Schinnen? Neen, maar van Eijsden tot Gennep, van Mesch tot Epen. Daar kan ik koopen en verkoopen, verkwanselen en verpassen naar den lust van mijn hart en den aard van Daemon Meridianus.

165 (1) Zooals er bijv. waren te Sittard in de Sacresti. (Zie "Maasgouw" 1904 p. 67)

(2) Zooals die fameuse van Venlo in 1915 verkocht.

(3) Zeggen ze te Maastricht.

(4) In het oorspronkelijk blijspel, dat nog dikwijls te Roermond wordt opgevoerd, heet het: "En die steert zit mich vast".

170

14 augustus 1921 **HET DUVELKE VAN HET ZUIDEN.**

Ons kwam dezer dagen den brochure in handen, die al eenige jaren oud is, doch die ons nog wel de moeite waard schijnt om er iets aan te ontleenen, omdat de schrijver op zoo'n geestige manier het sjacheren in en het vernielen van kerkelijke oudheden in Limburg aan den kaak stelt. Hij noemt zich Daemon Meridianus, het duvelke van het Zuiden, die zich echter van de pen van den rijksarchivaris Flament bedient.

175 In het eerste gedeelte stelt het Duvelke zich voor als sjacheraar in Limburgsche kerkelijke oudheden. Ik ben geen gewone antiquaire, zoo schrijft hij, ik ben en blijf een zuidelijk duveltje. Altijd toch kan men den duivel kennen aan zijn staart. Ik ga vooral op koop uit bij kerkbesturen en vaar tot nu toe zeer goed daarmee....

180 Te Oirsbeek hadden we in 1881 een mooi snapje aan een geëmailleerde pixis (vaasje) uit de 13e eeuw, waarschijnlijk, voor het bagatel van f24.50. Daar heeft pastoor Habets, die te Oirsbeek geboren was, zijn leven lang over gefoeterd.

185 Voor een kasuifel en twee dalmatieken van granaatroode zijde met gouden borduursels, ornamenten en figuren, te Papenhoven, uit de 16e eeuw, moesten we in 1875 f500 geven.

Kort voor 1870 kocht ik te Hunsel, niet al te duur, een heele kapel - dat is:

kasuifel, twee dalmatieken en een koorkap -. Zij waren afkomstig uit mijn

hooggeschatte St. Servaaskerk te Maastricht, waarover zoo aanstonds meer.

Ook te Leveroy kocht ik een dergelijke kapel.

190 Een meer bescheiden aanwinst op het gebied van kerkelijke paramenten was een velum (kelkbedekking) van verguld zilverdraad, uit de 16e eeuw, maar een mooi stukje, ik

verzeker het u. Het was een kerkbestuur uit de omstreken van Valkenburg, dat ons dit in 1880 verkocht.

Voor de afwisseling vermeld ik te Neeritter nog iets, dat we niet alle dagen aantreffen; een van tin gedreven offerschaal, maar mooi, heel mooi en uit de 16e eeuw. Die post staat op 1870 geboekt.

Te Margraten en Neeritter kocht ik omstreeks 1870 een heel mooie altaartafel met gesneden beelden en een dito te Breust.

Een onzer voornaamste aankopen was echter die van twee hele altaren vol fraaie beelden te Venray, nl.: het Maria-altaar in 1846, wegens de vele figuren "het mennekes-altaar" genoemd en die, 78 in getal, het leven der H. Maagd voorstellen. Dat meesterstuk van de Antwerpsche school kostte mij maar 2500 francs en ik kocht het voor mijn collega Malfait, een Brusselschen antiquair, die het voor 12.000 francs in 1863 aan het kerkbestuur van Tongeren verpatste, nadat de Russische prins Petrus Soltikoff het een tijd lang bezeten had, die het Malfait terugverkochte.

Het 2e altaar was dat van den H. Petrus, ook vol mooie beelden, die het leven van dezen voorstellen, nu een der mooiste stukken van het musée du cinquantenaire te Brussel, dat, op gezag van Moonen in Lotz kunsttopographie, wordt geprezen.

Ik heb eens een stout stuk uitgehaald, dat moet ik u eens vertellen:

Te Roermond zelf, den zetel der kerkelijke kunst, heb ik eens een schilderij te koop gesteld, uit de aloude vorstelijke stiftskerk van Thorn, met de deftige portretten van drie oude stiftsdames uit de familie van Rennenberg, in kleederdrachten der 16e eeuw. Dat vond spoedig een koper, en kwam, gelukkig, zeggen de oudheidsliefhebbers, in handen van jonkheer V. de Stuers en door zijn vriendelijke tusschenkomst in 't museum te Maastricht. Gaat maar "loeren" als je het niet gelooft.

Nu komt mijn beste klant, met wien ik altijd zoo prettig zaken deed, nl. het zoeven vermelde kerkbestuur onzer aloude bisschopszetel van St. Servaas te Maastricht. Een der eerste groote acquisitiën was de prachtige Christus aan van Eyck toegeschreven en in St. Servaaskerk eeuwenlang vereerd als van St. Lucas, den patroon der schilders in hoogst eigen persoon, afkomstig. Nu, van van Eyck is toch al mooi genoeg!

Ik kocht dit stuk van een oud-kanonik van St. Servaas.

We kregen dat schilderij te pakken voor een ton lekkeren ouden Rijnwijn, waar die kanonik veel van schijnt gehouden te hebben.

Zijn naam heb ik niet meer kunnen vinden in de oude boeken van de firma. Wij verkochten het aan den Engelschen bankier Solly voor een bom duiten, en nu maakt het, sinds 1821, een sieraad uit van 't museum te Berlijn.

Veel later, in 1882, kocht de firma voor slechts 600 armzalige guldentjes het heele prachtige marmere hoofdaltaar van St. Servaas, afkomstig uit de abdij van St. Remy, en verkocht het aan de kerk van het oratorium te South Kensington voor 6000 francs. Een klein winstje, een zoet winstje!

De vier prachtige Romaansche reliekschrijnen, die bij de Noodkist van St. Servaas hoorden, kochten wij in 1846 voor een kleinigheid, 10.000 francs, en die verhuisden voor meer dan 100.000 francs naar het museum van prins Soltikoff, werden na diens dood, 1861, door de Belgische regeering aangekocht en maken thans het sieraad van het cinquantenariumuseum te Brussel uit.

Het oude ivoren zegel van de schatkamer van St. Servaas uit de 12e eeuw, dien heilige voorstellende, verhuisde vóór 1846, door tusschenkomst van onze firma, naar de verzameling van den lateren generaal Meyers, werd in 1877 verkocht in Maison Drouot te Parijs, en is nu terug naar Maastricht, waar 't goed bewaard wordt.

Dat is dan een uitzondering. Als het nog lang geduurd had, hadden wij de heele voormaligen Rijkskerk van St. Servaas leeggepompt.

Voor de verandering plaatsten wij nog in het museum te Hamburg het prachtig gedreven zilveren voetstuk, met voorstellingen uit het leven van den patroon van Maastricht, en de directeur vond het zoo mooi, dat hij er 'n boekje over uitgaf met afbeeldingen.

Ik houd toch zooveel van Duitschland, daar koopen ze zoo graag van ons, "wir bezahlen bar" zeggen ze altijd, en niet alleen spek en gummi, maar ook antiek van allerlei slag. Die koperen "raaf", waarover ik sprak, is toch ook al in een "sjoen keuik" in 't museum te Berlijn.

Maar 't was, helaas, niet altijd "couleur de rose"; die voornoemd eantiquiteiten-wellustigen bedierven mij de soep wel eens en naar aanleiding van den verkoop der vier zoeven vermelde reliekschrijnen barstte de storm los, de conservator bij 's Rijks museum te Leiden, L. J. F. Janssen, baron Michiels van Verduijnen, raadsheer in het prov. Gerechtshof te Maastricht, notaris Ch. Guillon te Roermond, ja drie ministers, die van Binnenlandsche Zaken, de tijdelijke minister voor de zaken van R.-C. eerdienst, Lightenvelt en zijn opvolger minister Mutsaerts kwamen allen in beweging. "Pour en revenir à nos monuments de Maestricht", zoo schreef baron Michiels

aan Guillon, "il se commet ici tous les jours des actes de Vandales, cependant Mr. v. B. (de pastoor van St. Servaas) remporte le prix sur tous! Avec un conseil de
260 fabrique imbécile et sans énergie, il trafique du mobilier de l'église à volonté, ainsi le tableau ornant le maître-autel au petit séminaire de St. Trond a été enlevé de St. Servais et vendu à cet établissement, plusieurs autres tableaux sont allés ailleurs."

En dan komt het verhaal, hoe die goede man, mijn beste klant, die vier
265 reliekschrijven verkocht voor 10.000 francs. Die arme pastoor! Maar ik had die duiten te pakken. Ik vergat nog te vertellen, dat ik en passant met die reliekschrijven nog twee mooie koperen kandelaars heb gekocht.

Al deze zaken nu zijn heel net geplaatst door onze kunstlievende firma. Maar met
270 ander kerkelijk antiek gaat het soms anders. Oude koorkappen en kasuifels worden dikwijls verkocht om antieke stoelen te bekleeden of om nieuwe stoelen antiek te maken.

Een oud tabernakeltje uit de parochiekerk te Venlo dient thans als likeurkeldertje. Een paar mooie koperen luchters, die vroeger in een voormalige stiftkerk in Z.
275 Limburg voor de Kruisweg-statiën waren geplaatst, misschien wel voor de statie waar Pilatus zijn handen in onschuld wast (juist als het kerkbestuur dat ze verpatst heeft) prijkten later heel "chic" tusschen kruikjes Bols, Hulskamp en andere "oude klare" voor een "kiekout" (vitrine) te Maastricht. Waar? dat is een handelsgeheim; de lui zouden anders niets meer van ons kopen.

Kortom, als ik al wat aan kerkelijke oudheden door onze firma gekocht en verkocht is,
280 bijeen had, het ware genoeg om een heel museum te vullen.

En om dit allemaal zoo in de wacht te sleepen, leg ik het heel politiek aan. Ik kom
bv. binnen bij het kerkbestuur, mijn staart zedig verborgen, de bokspootjes in de
groote kaplaarzen onzichtbaar, de horentjes onder het lange haar weggedoken, groet
heel deftig en deemoedig, gelijk mijn ambtgenoot Mephisto, als hij in de gedaante van
285 een reizend student bij doctor Faust zijn opwachting maakt. Ik presenteer mij dan als lid der firma Daemon Meridianus Vandalen en Co., zoo'n lange firma staat gekleed! En dan pak ik die heeren altijd in hun zwak. Zijn het erg vrome lui, dan spreek ik heel zalvend van den luister van Gods huis, haal er Psalmen bij aan en doe heel bijbelsch,

en ik kan preeken als een pastoor, en dan zeg ik ten slotte, dat ik hun geld, mooi
290 contant geld geef voor die oude prullen, waarvoor zij splinternieuwe zaken kunnen kopen in de fabrieken van kerkelijke kunst: mooie marmeren preekstoelen zelfs 1). Wat doet u met dat oud roest? Zoo noem ik die oude kandelaren in koper, Romaansch, Gothiek of renaissance om 't even. Wat hebt gij aan die oude wormstekige planken? Zoo betitel ik de gebeeldhouwde paneelen. Waarvoor zouden die oude lappen vol motgaten

295 nog kunnen dienen? Zoo qualificeer ik de oude zijden kerkgewaden. Koopt u een mooi stel, of laat er u een borduren bij de zusters te Sint Joris. Zijn die kerkbestuurders erg "charitabel". dan spreek ik hun zoo toe: Gij kunt u zoo gemakkelijk, zonder uw fondsen aan te spreken, een nieuw ziekenhuis bouwen, of, 't woord moet er uit, een patronaat, of een armenschool of een stal voor de Christelijke

300 geitenvereniging (thans met den romantisch-idyllischen naam van "de werkmanskoe" overgedoopt) enz. enz.

En al staan al die kerkelijke oudheden netjes en haarfijn beschreven, dat helpt geen
zier, evenmin als bij dat stuk oude doopvont te Roggel bij de kerk, dat ik lekker
gekocht en te Amsterdam verpatst heb; ga maar kijken op het Rokin, als 't er nog
305 ligt! En ik bedien mij, zoo noodig, met een wonderbaar gemak van mijn spotvogeltalent, evenals mijn hooggeachte ambtgenoot Mephisto (ik houd zooveel van die opera Faust, want daar komt zooveel van ons, duivelkens, in) en ik weet uit ondervinding wat de Franschman zegt: "le ridicule tue".

Ik noemde bv. dien mooie koperen arend; die als lezenaar diende te Venlo, "dien
310 leelijken koperen raaf" (ik spreek af en toe ook plat) en dat zaakje lukte me. En als dan 't kerkbestuur soms nog houdt van 't een of ander oud spul, welnu, ik ben er niet hond op (zeggen ze in Limburg), dan presenteer ik op mijn kosten een dito nieuw te laten maken, zóó getrouw, dat men 't onderscheid met het oude er niet aan ziet, evenmin als aan den nieuwen St. Martinus te paard van de doopvont te Weert, eenige
315 jaren geleden voor het oude beeld in de plaats gegeven plus de noodige dubbeltjes. Ook al een zaakje van onze firma!

En ook te Venlo hernieuwde ik dat wonder met de raaf of den adelaar op wien het woord der Schrift van toepassing werd: Zijn jeugd is vernieuwd als die eens adelaars.

Enfin, ik blijf me altijd gelijk en dan heb ik een "joeks" (zoo zeggen ze in Venlo).
320 en "slinger" 2), als de duivel in Schinderhannes, voor eenige jaren op de kermis te Puth vertoond. Dan grinnik ik en speel met mijn staart van plezier....

En daar is niemand die mij, daemon, bij de horens durft te pakken. Mijn domein strekt zich uit van Puth tot Schinnen, neen, maar van Eysden tot Gennepe, van Mesch tot Epen

325 (Vaals). Daar kan ik koopen en verkoopen, verkwanselen en verpatsen, naar den lust van mijn hart, naar den aard van Daemon Meridianus.

In het tweede gedeelte der brochure stelt Daemon Meridianus zich voor als beeldstormer in Limburg.
330 Hoort maar een klein staaltje van mijn vernielend genie, zegt hij. Ik begin dan, beminde lezers, een heele litanie van oudheden met het refrein: kapot, stukgeslagen, vernield, weggesmeten, tot antwoord.
Het is alles geschied vóór het jaar 1880.
In Guttecoven, niet ver van mijn lief Sittard, de doopvont stukgeslagen en de stukken als playeisel gestopt voor 't huis van den koster, waar ze nog in 1868 te zien waren.
335 Het was nog wel zoo'n "sjoene" met draken en dieren, omringd met bladornament, in Romaanschen stijl.
Den gedenksteen der kerkwijding van een oudere kerk aldaar, smeed ik ook bij den koster op zolder; daar lag hij nog in 1868.
340 Te Itteren de doopvont als water-vergaarbak onder een goot der pastorie getrap. Ik zag die daar nog in gemeld jaar 1868.
De doopvont van Nederweert ontsnapte tot mijn spijt en verhuisde naar de kerk van Ohe-en-Laak.
Te Munstergeleen de oude doopvont kapot en een stuk op den openbare weg als steen des aanstoots neergeploft.
345 De gothieke doopvont van Meijel plantte ik als tuinversiering bij een particulier te Roermond.
Die van Montfoort werd voor de variatie door mij geplaatst, ook als versiering, in de "basse cour" (zoo noemt Pastoor Habets het) van de pastorie aldaar.
Die van Amstenrade kegelde ik van haar voetstuk als drinkbak voor het redeloos vee in
350 de hoeve van het kasteel. Gaat maar kijken!
Hoeveel grafsteenen met zestien adellijke kwartieren in wapenschilden ik uit de kerken buiten het portaal sleepte om ze door de klompen der kerkgangers te laten afslijten, is eenvoudig niet te benaderen, bv. te Kessel, Maasbree, Helden en te Roermond, waar ik nog wel den arduinen zerksteen van bisschop Sanguessa uit de
355 kathedraal slingerde. Gaat maar eens zien of die daar nog ligt. Ik wed van neen.
En te Venray rukte ik den grafsteen van den bouwer der kerk, pastoor Gisbertus de Foramine, een groot invloedrijk man in zijn tijd, door Pius II genoemd in de aflaatsbul voor die kerk, zijn kamerling, secretaris, huisgenoot en bestendig dischgenoot, kanonik van Lübeck en aalmoezenier der Apostolische Kamer, van het
360 hoogchoor, waar zijn grafplaats is, naar de ruimte onder den klokketoren en haalde de koperen platen met de zinnebeelden der vier Evangelisten en 's mans wapen daar uit.
Het mooie sacramentshuisje of theoteca, in diezelfde kerk van Venray, een kunststuk van meester Merten, die het ontwierp, en uitgevoerd door mr. Kerstgen van Ryngboerch en mr. Willem die byldschneyder van Wesel, hamerde ik gansch uiteen. Een brok van het
365 voetstuk kwam terecht voor de kapel van Oostrum onder Venray, en de kunstig gesmede ijzeren deur ook al onder den toren van Venray, een waar knekelhuis der kunst.
Te Venlo vierde ik, kort voor of na 1880, 'n waren heksensabbath en hield een gothieke uitsmijting van al wat renaissance was. Het was ter gelegenheid der gothieke restauratie. Die heel groep van 't laatste Avondmaal met al die twaalf apostelen in
370 hout gesneden door Schissler, wierp ik als brandhout op een turfzolder van 't gasthuis.
Zie hier nog maar een kleine bloemlezing van de werkzaamheden van Daemon Meridianus als beeldstormer in Limburg.

375 1) Zooals te Thorn en Maastricht in St. Servaas, waar zij als echt hybridische fraaiigheden te kijk staan.

18 oktober 1956 **Daemon Meridianus onthulde**

380 IN het jaar 1918 verscheen genoemd "duvelke uit het zuiden" een brochure die omgewerkte artikelen uit 1916-1917 omvatte. Het was een brochure die flink stof deed opwaaien, want toen behoorden nog niet alle betrokkenen tot de eeuwige jachtvelden. Ook de schrijver - wijlen Rijksarchivaris Flament - niet, die als een nerveus
Mistotje huisde in een heel bescheiden woninkje in de Begijnenstraat te Maastricht. Onze Daemon deed een onstichtelijk boekje open omtrent het versjacheren van antieke
385 religieuze kerkschatten door kerkbesturen, pastoors en andere overigens respectabele en goedwillende mensen. Het gebeurde niet alleen hier, ook elders, men leze hieromtrent b.v. het fameuze boek "Mon curé chez les pauvres" van Vautel, een Frans romancier die een kwart eeuw geleden opgang maakte. Ook daarin komt een dorpsheer voor met een goud hart, doch ontstellend weinig verstand van oude kunst.

390 Flament brengt ons een duvelke-kunstsjacheraar voor ogen, die Limburg heeft afgeroomd
 - om een moderne uitdrukking te bezigen - en nu iets als mémoires opstelt. Hij begint
 met het fameuze geval van de verkwanselde koperen lezenaar in de hoofdparochiale kerk
 van St. Martinus te Venlo, dan komen aan de beurt Thorn (kerkluchters) Oirsbeek
 395 (pixis ofwel vaasje); Papenhoven (dalmatieken), Hunsel (een hele kapel), Leveroy
 (idem), Neeritter (offerschaal), Margraten en Neeritter (beelden), maar de stunt bij
 uitnemendheid was wel het verkwanselen van twee rijkgebeeldhouwde altaren te Venray,
 verkocht voor 2500 franken (toen plm. 1250 gulden) en terstond "verpatst" voor 12000
 franken of rond 6000 gulden.

400 18 oktober 1956 **Wat te Maastricht voorviel**

Het toch steeds als kunstzinnig geroemde Maastricht heeft in deze ook een miserabel
 figuur gemaakt. Wat we nu memoreren op gezag van rijksarchivaris Flament geschiedde
 diep in de vorige eeuw, het tegenwoordige kerkbestuur heeft er dus niets mee te
 maken. Daar werd in voor "slechts 600 armzalige guldentjes" heel het prachtige
 405 marmere hoofdaltaar der St. Servaaskerk naar Engeland verkocht, nu voor het
 vijfvoudige van die prijs. Er zijn ook reliekschrijven van de hand gedaan, doch toen
 brak een storm van verontwaardiging los, vooraanstaande mannen, tot ministers toe
 traden in het krijt en een ervan schreef: "tous les jours ici se commet des actes de
 Vandales, cependant Mr. v. B. remporte le prix sur tous! Avec un conseil de fabrique
 410 imbécile et sans énergie, il trafique du mobilier de l'église à volonté". Ofwel de
 toenmalige pastoor versjachert samen met het kerkbestuur, een stel sufferd, alles
 maar.

Het bleef toen niet bij alleen maar verkwanselen, het kwam ook tot vernielen en
 verwaarlozen van kunstschaten, voornamelijk aloude doopvonten hadden hieronder te
 415 lijden, onze Daemon haalt een reeks van ergerlijke gevallen aan, als te Guttecoven,
 Itteren, Munstergeleen, Meyel, Montfort en Amstenrade. En wat gebeurde er niet met
 het Sacramentshuisje van het toen beruchte Venray!
 Sedertdien is veel tengoede veranderd. Er is nu georganiseerd toezicht vanwege het
 bisdom op kerkschaten, die onbevoegden en ondeskundigen zommar niet verkwanselen
 420 mogen; er ontstond ook zekere inmenging van het Rijk... hoewel 't Rijksmuseum te
 Amsterdam in het geval Boukoul niet vrij uitgaat. Op dit geval gaan we niet nader in,
 doch ieder kunstzinnige hoopt dat tenminste herhaling van het voorgevallene, door
 voorbeeldige... behandeling van degenen die hierin schuldig waren, niet achterwege
 blijft.

425 25 maart 1950 **[...] Wijlen Flament wist meer van de uitvallen**

van "Daemon Meridianes" of hoe die geestige boutaden ondertekend werden, die eenmaal
 de schrik waren van alle monumentenbelagers en verkwanselaars van oudheden. Overdruk
 in een nu zeldzaam geworden brochure heeft dit guitige proza voor het nageslacht
 430 gered. [...]

Personenregister

dr. E. J. H(aslinghuis).....	1
demon meridianus.....	1
Van Eyck toegeschreven Christus uit de St. Servaaskerk.....	1
pastoor Habets.....	2
St. Martinus.....	3
Schinderhannes.....	3
collega Malfait, een Brusselschen antiquair.....	4
Russische prins Petrus Soltikoff.....	4
jonkheer V. de Stuers.....	4
generaal Meyers, werd in 1877 verkocht.....	4
conservator bij 's Rijks museum te Leiden, L. J. F. Janssen.....	4
baron Michiels van Verduijnen, raadsheer in het prov. Gerechtshof te Maastricht....	4
notaris Ch. Guillon te Roermond.....	4
minister voor de zaken van R.-C. eerdienst, Lightenvelt.....	4
minister Mutsaerts.....	4
Mr. v. B. (de pastoor van St. Servaas).....	5
bisschop Sanguessa.....	6
pastoor Gisbertus de Foramine.....	6
Pius II.....	6
meester Merten.....	6
Kerstgen van Ryngeboerch.....	6
mr. Willem die byldschneyder van Wesel.....	6

Schissler.....	6
Rijksarchivaris Flament.....	6
Vautel, een Frans romancier.....	6

Plaatsnamen- en voorwerpenregister

oude doopvont uit Roggel.....	1
koperen arend uit Venraai.....	1
St. Maarten-te-paard van het doopvont te Weert.....	1
marmeren hoofdaltaar dierzelfde kerk.....	1
vier sublieme Romaansche reliekschrijnen.....	1
oude ivoren zegel van St. Servaas.....	1
zilveren piedestal met gedreven voorstellingen uit het leven van Maastricht's beschermeilige.....	1
oude koperen kerkluchters.....	2
kanten bij de vleet.....	2
albasten platen met beeldhouwwerk.....	2
wijwater-emmers.....	2
koperen adelaars.....	2
houten snijwerk.....	2
schilderijen.....	2
heele altaren, netjes uit elkander genomen.....	2
choorgestoelte.....	2
kerkgewaden in alle kleur en soort.....	2
stukken van Romaansche doopvonten, "met de vier koppen".....	2
Oirsbeek hadden we in 1880 een mooi snapje aan een geëmailleerde pixis.....	2
kazuifel en 2 dalmatieken van granaatroode zij met gouden borduursels, ornamenten en figuren uit de 16e eeuw te Papenhoven.....	2
Hunsel, niet al te duur, een heele kapel, dat is kazuifel, koorkap en 2 dalmatieken.....	2
kelkbedekking (velum) van verguld zilverdraad uit de 16e eeuw.....	2
Margraten en Neeritter, omstreeks 1870 ons elk een heel, heel mooie altaartafel met gesneden beeldjes leverden.....	2
van tin gedreven offerschaal, maar fijn werk, mooi, heel mooi.....	2
oud tabernakeltje uit de parochiekerk te Venlo.....	5
Guttecoven, niet ver van mijn lief Sittard, de doopvont stukgeslagen.....	6
gedenksteen der kerkwijding van een oudere kerk aldaar.....	6
Itteren de doopvont als water-vergaarbak.....	6
doopvont van Nederweert.....	6
Munstergeleen de oude doopvont kapot.....	6
gothieke doopvont van Meijel plantte ik als tuinversiering.....	6
Die van Montfoort werd voor de variatie door mij geplaatst.....	6
Die van Amstenrade kegelde ik van haar voetstuk als drinkbak.....	6
Kessel, Maasbree, Helden en te Roermond.....	6
Venray rukte ik den grafsteen van den bouwer.....	6
koperen platen met de zinnebeelden der vier Evangelisten en 's mans wapen.....	6
sacramentshuisje of theoteca, in diezelfde kerk van Venray.....	6
kapel van Oostrum onder Venray.....	6
kunstig gesmede ijzeren deur.....	6
heel groep van 't laatste Avondmaal met al die twaalf apostelen.....	6
Guttecoven, Itteren, Munstergeleen, Meyel, Montfort en Amstenrade.....	7
Boukoul.....	7